

HENRYK HADRIAN I JEGO PRACA W INSTYTUCIE ELEKTROTECHNIKI I NA POLITECHNICIE GDAŃSKIEJ

Witold PARTEKA

Biblioteka Politechniki Gdańskiej
tel.: 58 347 29 95 e-mail: witparte@pg.edu.pl

Streszczenie: W artykule przedstawiono sylwetkę Henryka Hadriana, absolwenta Wydziału Budowy Maszyn i Elektrotechniki politechniki w Gdańsku z 1935 roku. W latach 1945-1950 pracował w Zjednoczeniu Stoczni Polskich w Gdańsku, a w latach 1951-1975 w gdańskim oddziale Instytutu Elektrotechniki, gdzie zorganizował i kierował działem elektrotechniki okrętowej, a także w centrali w Warszawie. Od przejścia na emeryturę w 1975, pełnił do 1990 roku funkcję rzeczownika patentowego i konsultanta z zakładami pracy do spraw patentów i wdrożeń na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej.

Słowa kluczowe: Politechnika Gdańska, elektrotechnika okrętowa, patenty, konstruktor, historia elektryki.

1. EDUKACJA I PRACA ZAWODOWA DO 1939 R.

Henryk Hadrian urodził się 14 marca 1910 roku w Łodzi. Był synem Feliksa i Heleny z domu Schuman [1].

W 1927 roku po ukończeniu prywatnego 8-klasowego Gimnazjum Humanistycznego w Łodzi należącego do Bogumiła Brauna przyjechał do Gdańska, aby kontynuować edukację na Wydziale Budowy Maszyn i Elektrotechniki tutejszej politechniki (Technische Hochschule Danzig) (rys.1). Studia ukończył w roku 1935 uzyskując na Oddziale Elektrotechnicznym dyplom inżyniera elektryka dyplomowanego Politechniki Gdańskiej [2].

Rys.1. Budynek Instytutu Elektrotechnicznego, 1904 (zbiory Sekcji Historycznej PG)

Podczas studiów działał w Zarządzie Bratniej Pomocy Zrzeszenia Studentów Polaków oraz w Kole Mechaników i Elektrotechników Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej (rys. 2) i Związku Polskich Kół Naukowych [3, 4].

Rys. 2. Studenci Koła Mechaników i Elektryków Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej w kreślarni (zbiory Sekcji Historycznej PG)

Po powrocie do stolicy w okresie 1936-1937 Henryk Hadrian pracował w Zakładach Elektrotechnicznych Braci Borkowskich, gdzie kierował działem elektrycznym. Zakłady Elektrotechniczne należały do grupy dużych zakładów, ponieważ liczba zatrudnionych osób wynosiła prawie 1000 osób. Od czerwca 1937 do 1938 roku odbywał jako stypendysta Departamentu Morskiego Ministerstwa Przemysłu i Handlu stażu w Biurze Konstrukcyjnym Stoczni Götaverken AB w Göteborgu i koncernu Asea w Västerås, które należały do wiodących producentów transformatorów i kabli w ówczesnej Europie.

Od stycznia do wybuchu II wojny światowej – 1 września 1939 roku pracował w Departamencie Morskim Ministerstwa Przemysłu i Handlu, na stanowisku referendarza.

2. II WOJNA ŚWIATOWA I OKRES POWOJENNY

Po wybuchu II wojny światowej Henryk Hadrian był bezrobotnym do lutego 1940 roku.

W latach 1940-1941 pracował w charakterze konstruktora w Fabryce Stator w Warszawie, a następnie w latach 1942-1944 w Zakładach Akumulatorowych Systemu „Tudor” należących do Spółki Akcyjnej Fryderyka Müllera w Piastowie koło Warszawy. Od sierpnia 1944 roku, po wysiedleniu z Piastowa podczas Powstania Warszawskiego, znalazł pracę w Moszczenickiej Manufakturze „Teodor Ender i Spadkobiercy” w Moszczenicy koło Piotrkowa Trybunalskiego – filii

Towarzystwa Akcyjnego Pabianickich Fabryk Wyrobów Bawełnianych „Krusche i Ender”.

Po zakończeniu II wojny światowej od lipca 1945 do 1950 roku pracował w Zjednoczeniu Stoczni Polskich w Dziale Inwestycji w Gdańsku [5], a następnie aż do roku 1972 w filii Instytutu Elektrotechniki - Zakładzie Elektrotechniki Morskiej w Gdańsku. W Zakładzie tym aktywnie współtworzył Dział Elektrotechniki Okrętowej, którym kierował do 1969 roku. W tym samym roku Dział ten przekształcono w siedzibę Oddziału Instytutu Elektrotechniki w Gdańsku - Nowym Porcie (ulica Narwicka 11) [6, 7].

Rys. 3. Wystawa na PG; zjazd Koła Byłych Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej 9-11.09.1989 - H. Hadrian pierwszy z prawej (zbiory Sekcji Historycznej PG)

W 1951 roku w utworzonym Zakładzie Elektrotechniki Morskiej pracowały trzy osoby. Zakład podjął aktywną współpracę z przemysłem okrętowym, prowadząc badania naukowe dotyczące napędów elektrycznych, maszyn elektrycznych, materiałów elektroizolacyjnych, których wyniki wykorzystywano podczas projektowania i budowy statków floty handlowej. Początkowo warunki lokalowe były bardzo trudne, ale staraniem H. Hadriana otrzymano z „ELMOR” (Gdańskie Zakłady Maszyn Elektrycznych) 2 pomieszczenia i magazyny w piwnicy laboratorium, w 1954 roku 2 baraki na ulicy Marynarki Polskiej, a w 1955 roku laboratorium zwarciowni prądu stałego [8, 9].

W styczniu 1956 roku Uchwałą Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej do spraw Pracowników Nauki został mianowany docentem.

Po przeniesieniu służbowym do stolicy, w latach 1972-1975 kontynuował pracę w Instytucie Elektrotechniki w Warszawie (ul. Pożaryskiego 28), gdzie pełnił funkcję kierownika pracowni patentów Zakładu Studiów Rozwoju. We wrześniu 1975 roku przeszedł na emeryturę [9].

Żonaty z Barbarą z domu Mielińską (15 listopad 1911 – 17 czerwca 1997 Sopot).

Zmarł 13 grudnia 1996 roku w Sopocie, gdzie został pochowany na cmentarzu Komunalnym.

3. PRACA NA POLITECHNICE GDAŃSKIEJ

Pod koniec pracy w Instytucie Elektrotechniki w Warszawie, 17 grudnia 1974 roku mgr inż. Tadeusz Cemel – wicedyrektor do spraw naukowych wyraził zgodę na wykonywanie na Politechnice Gdańskiej przez H. Hadriana prac zleconych polegających na konsultowaniu zagadnień patentowych. Po zdaniu Egzaminu Państwowego

w 1973 roku w Komisji Urzędu Patentowego PRL pracował na stanowisku rzecznika patentowego. Prace konsultacyjne w zakresie patentów, wynalazków i wdrożeń wykonywał do roku 1990 w Zakładzie Aparatów Elektrycznych i Urządzeń Trakcyjnych Instytutu Wysokich Napięć i Aparatów Elektrycznych Wydziału Elektrycznego, gdzie powstawały kluczowe dla rozwoju krajowej energetyki rozwiązania techniczne [10-13]. W 1990 roku stanowisko to zostało zlikwidowane z powodu braku zleceń na ekspertyzy dotyczące patentów z gospodarki, co było spowodowane zmianami w Polsce.

Wprowadzany model ekonomii - z ustroju socjalistycznego na kapitalistyczny spowodował w rezultacie likwidację, przeobrażenia profilu wielu zakładów pracy, fabryk, zwłaszcza w przemyśle okrętowym i kooperującymi zakładami i tym samym brak możliwości pracy dla Henryka Hadriana.

Podczas pracy w Instytucie Elektrotechniki i na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej współtworzył opracowania dotyczące elektryki, elektroenergetyki okrętowej.

Rys. 4. Uczestnicy Zjazdu Koła Byłych Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej przed Gmachem Głównym PG, 23-24.05.1987; H. Hadrian trzeci od lewej w ostatnim rzędzie (zbiory Sekcji Historycznej PG)

W 1957 roku Henryk Hadrian wydał razem z inż. J. Szucą i inż. N. Zielińskim istotne dla rozwoju elektrotechniki okrętowej opracowanie pt. *Zastosowania prądu przemiennego zamiast prądu stałego na statkach w Polskiej Marynarce Handlowej*. Na podstawie opublikowanych badań naukowych zastosowano prąd przemienny na statkach-bazach przetwórnich - po raz pierwszy w 1957 roku, a w 1959 roku na zbiornikowcach typu B 70 i „drewnowcach” – statkach do przewozu drewna [6]. W 1961 roku napisał recenzję publikacji S. Wyszowskiego pt.: *Niektóre zagadnienia projektowania wind ładunkowych prądu zmiennego* [9].

W 1987 roku na zlecenie Zakładów Przemysłu Metalowego H. Cegielski w Poznaniu opracował ekspertyzę (z L. Golusińskim, M. Mrozowickim, J. Mrozowskim, P. Pazdro, J. Salukiem, J. Żyborskim) pt.: *Analiza rozwiązań konstrukcyjnych przetwornicy statycznej wielonapięciowej do zasilania wagonu energią elektryczną z magistrali ogrzewania WN oraz wstępne rozeznanie patentowe w Polsce*. W 1988 roku na zlecenie Zakładów Przemysłu Metalowego H. Cegielski w Poznaniu przedstawił wspólnie z L. Golusińskim, J. Mrozowskim, P. Pazdro, J. Staszewskim, J. Żyborskim: *Opracowanie koncepcyjne*

przetwornicy statycznej wielonapięciowej do zasilania wagonu bez klimatyzacji energią elektryczną z magistrali ogrzewania WN oraz czystości patentowej w Polsce z L. Golusińskim, A. Opolskim, T. Starczewskim, J. Żybskim publikację pt.: Analiza rozwiązań konstrukcyjnych, uzupełniające rozeznanie patentowe w Polsce i opracowanie koncepcyjne przetwornicy statycznej nr 2 do zasilania wagonu bez klimatyzacji energią elektryczną z magistrali ogrzewań WN.

4. ZAKOŃCZENIE

Henryk Hadrian został odznaczony m.in.: Medalem Rodła, Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969). Należał do kilku organizacji społecznych, zawodowych: Koła Byłych Studentów Polaków na Politechnice Gdańskiej (rys. 3-5), Stowarzyszenia Elektryków Polskich (1961-1996, również jako członek Komisji Rewizyjnej), Związku Nauczycielstwa Polskiego (1961-1990).

Przyczynił się także do redakcji „Księgi Pamiątkowej Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej w latach 1904-1939” [4].

Rys. 5. H. Hadrian w pokoju w byłej Pracowni Historii PG w Gmachu Głównym (zbiory Sekcji Historycznej PG)

5. BIBLIOGRAFIA

1. Akta osobowe Henryka Hadriana nr 1132/3. Dział Obiegu i Archiwizacji Dokumentów Politechniki Gdańskiej.
2. Rodkiewicz M.: Polacy elektrycy w Politechnice Gdańskiej w latach 1904-1939. Zbiory Sekcji Historycznej Biblioteki PG.
3. Mikos S.: Polacy na politechnice w Gdańsku w latach 1904-1939, Warszawa 1987.
4. Księga Pamiątkowa Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej w latach 1904-1939, Gdańsk 1993.
5. Strąg W. G.: Kronika Polski na morzu 1918-1989, Warszawa 1996.
6. Z kart historii elektryki na Pomorzu. 80-lecie Stowarzyszenia Elektryków Polskich na wybrzeżu, Gdańsk 2012.
7. Wyszowski S.: Początki Oddziału Gdańskiego Instytutu Elektrotechniki Okrętowej i jego wkład w rozwój elektrotechniki okrętowej. Budownictwo Okrętowe, nr 3, 1985.
8. Prace Instytutu Elektrotechniki. XXX lat Instytutu Elektrotechniki, Warszawa 1976, z. 96.
9. Prace Instytutu Elektrotechniki. XXXV lat Instytutu Elektrotechniki 1946-1981, Warszawa 1981, z. 118.
10. Informator. Skład osobowy w roku akademickim 1979/80 wg stanu na dzień 1 I 1980. Wydano w rocznicę 35-lecia Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 1980.
11. Informator. Skład osobowy w roku 1983-1984, Gdańsk 1984.
12. Wydział Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej 2004-2013, red. D. Świsulski, Gdańsk 2014.
13. Ząbczyk-Chmielewska B.: Z historii Politechniki Gdańskiej 1904-1945, Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej nr 43, Gdańsk 2015.

HENRYK HADRIAN AND HIS WORK AT THE INSTITUTE OF ELECTRICAL ENGINEERING AND GDAŃSK UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

The article presents the profile of Henryk Hadrian, a graduate of the Gdańsk University of Technology. In 1935, Henryk Hadrian graduated from the Faculty of Mechanical and Electrical Engineering at the Gdańsk University of Technology. In the years 1945-1950 he worked in the Union of Polish Shipyards in Gdansk, and in the years 1951-1975 in the branch of the Institute of Electrical Engineering in Gdańsk, where he organized and managed the department of marine electrical engineering, as well as at the Institute's headquarters in Warsaw from where he retired in 1975. Until 1990 he was a patent attorney and industry consultant for patents and implementations at the Faculty of Electrical Engineering at the Gdańsk University of Technology.

Keywords: Gdańsk University of Technology, maritime electrical engineering, patents, constructor, history of electricity.